

Rekomendacje dla LGD Ziemia Bielska na podstawie wyników ewaluacji mid-term

Fundacja Socjometr to organizacja założona przez socjologów związanych z Instytutem Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej celem jest wspieranie instytucji publicznych oraz innych organizacji pozarządowych w realizacji badań i analiz społecznych. Fundacja na przełomie 2019 i 2020 roku przeprowadziła ewaluację śródkresową procesu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, która jest wdrażana przez Lokalną Grupę Działania Ziemia Bielska. Warto podkreślić, że Fundacja współpracowała już w przeszłości z LGD Ziemi Bielskiej. Szczególnie istotne w tym kontekście jest, że Socjometr był w 2015 roku wykonawcą badań ewaluacyjnych podsumowujących realizację poprzedniej LSR. Dzięki temu możliwe jest spojrzenie w szerszym kontekście na działania LGD oraz ich ocena w dłuższej perspektywie czasowej. Ta sama uwaga dotyczy się zjawisk obserwowanych na obszarze objętym LSR. Fundacja Socjometr współpracuje z licznymi Lokalnymi Grupami Działania z całej Polski, co pozwala również na analizę Ziemi Bielskiej w szerszym kontekście funkcjonowania narzędzia terytorialnego RLKS w Polsce.

LGD Ziemia Bielskiej wyróżnia się w porównaniu z modelową, „przeciętną” polską Lokalną Grupą Działania. Obszar jej funkcjonowania jest stosunkowo dobrze rozwinięty gospodarczo, zamieszkały przez liczną populację i cechujący się wysokiej jakości kapitałem społecznym, który pozytywnie wpływa na aktywność społeczną jego mieszkańców. Obszar Ziemi Bielskiej jest jednocześnie spójny i zróżnicowany. Na opisane powyżej cechy wspólne tworzących go gmin nakładają się różnice związane z najbardziej perspektywicznymi kierunkami rozwoju. Wśród partnerskich gmin znajdują się takie, które dzięki zasobom przyrodniczym mogą stawiać na rozwój turystyki (np. uzdrowisko w Jaworzu), gminy o unikalnych zasobach kulturowych (Wilamowice), gminy mogące rozwijać produkty lokalne (np. karpie w Bestwinie), jak również gminy, które mają potencjał do rozwoju przemysłu, handlu i związanych z nimi usług (Czechowice-Dziedzice, Jasienica). To zróżnicowanie zostało trafnie uchwycone w diagnozie, która została przeprowadzona przez LGD Ziemia Bielska na potrzeby Lokalnego Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023. Na podstawie tej diagnozy stworzono rozbudowaną matrycę logiczną, w której zaprojektowano aż cztery przedsięwzięcia związane z tworzeniem miejsc pracy:

- Przedsięwzięcie 1 (1.1.1.) Przedsiębiorczość przyszłością – oferta usług turystycznych oraz czasu wolnego,
- Przedsięwzięcie 2 (1.2.1.) Przedsiębiorczość przyszłością – produkty u usługi lokalne,

- Przedsięwzięcie 3 (1.3.1.) Przedsiębiorczość przyszłością – innowacyjna gospodarka,
- Przedsięwzięcie 9 (3.1.1.) Usługi dla społeczności – działalności gospodarcze.

Rozdzielanie działań związanych z przedsiębiorczością pomiędzy kilka przedsięwzięć to sposób postępowania odmienny od stosowanego zazwyczaj przez Lokalne Grupy Działania w Polsce. Wynika on jednak ze wspomnianej specyfiki Ziemi Bielskiej. W przypadku tego LGD realizacja strategii nie przełoży się bezpośrednio na zauważalną zmianę na jego obszarze, ponieważ jest on zbyt rozległy i zbyt dobrze rozwinięty. Nawet w przypadku niewielkich Lokalnych Grup Działania umiejscowionych w regionach typowo rolniczych praktycznie niemożliwe jest by wdrażanie LSR bezpośrednio wpłynęło na sytuację gospodarczą regionu. Przykład Ziemi Bielskiej jeszcze jaskrawiej pokazuje, że prawdziwą rolą Lokalnych Grup Działania jest ukierunkowywanie rozwoju obszaru oraz sprzyjanie pomnażaniu kapitału społecznego jego mieszkańców. W tym kontekście rozdzielanie działań związanych z przedsiębiorczością pomiędzy aż cztery przedsięwzięcia, z których każde skupiało się na innej branży należy uznać za bardzo trafne posunięcie.

W kontekście powyższego możliwe jest zadanie pytania, czy pierwsze lata wdrażania dokumentu strategicznego pozwoliły na osiągnięcie celu zdefiniowanego jako ukierunkowywanie rozwoju obszaru objętego LSR. Przeprowadzone badania ewaluacyjne pozwalają sformułować odpowiedź jednoznacznie twierdzącą. Efekty przedsięwzięć związanych z rozwojem przedsiębiorczości są widoczne w społeczności lokalnej i inspirują kolejne działania zgodne z kierunkiem wytyczonym przez LSR. Warto wspomnieć tu przykłady zrealizowanych operacji z pierwszego okresu wdrażania strategii. Operacje zrealizowane w ramach przedsięwzięcia 1 wprost wpisują się w zapisy zawarte w LSR. Za ich przykłady posłużyć mogą projekty polegające na rozwoju działalności gospodarczej w zakresie prowadzenia stadniny koni oraz premia na podjęcie działalności gospodarczej w zakresie wynajmu tzw. „dmuchańców”. Obie operacje zakończyły się sukcesem, który należy rozumieć nie tylko jako ich poprawne przeprowadzenie, ale również jako faktyczne przyczynienie się do rozwoju oferty turystycznej oraz form spędzania czasu wolnego na obszarze Ziemi Bielskiej.

Podobnie pozytywną ocenę można wystawić operacjom realizowanym w ramach przedsięwzięcia nr 2. Zrealizowano między innymi operacje w zakresie rozwoju rozlewni miodu skupującej surowiec od lokalnych rolników, podjęcia działalności w zakresie produkcji „beskidzkich ostrzy” (noży z lokalnymi wzorami) czy też uruchomienia pracowni zduńskiej. Wszystkie produkty, które będą wytwarzane dzięki przeprowadzonym inwestycjom spełniają definicję produktu lokalnego. W ramach przedsięwzięcia 3 możliwe było realizowanie dwóch typów operacji związanych z przedsiębiorczością. Z jednej strony możliwe było tu podejmowanie bądź rozwój działalności gospodarczej związanej z ekologią, z drugiej strony realizowane były wskaźniki dotyczące uruchamiania i rozwoju

innowacyjnych rodzajów działalności. Kolejny raz należy stwierdzić, że wsparte w ramach analizowanego przedsięwzięcia operacje pozwoliły na realizację tych celów. Przykładami dobrych praktyk w ramach przedsięwzięcia nr 3 jest operacja realizowana przez Podbeskidzkie Centrum Mikroorganizmów w Kaniowie (rozwój działalności gospodarczej) oraz operacja polegająca na zakupie maszyn do spiekania laserowego (podejmowanie działalności gospodarczej).

Analiza dotychczasowych efektów realizacji przez LGD Ziemia Bielska LSR na lata 2016-2023 pozwala sformułować rekomendacje odnośnie działań w drugiej połowie okresu jej wdrażania. Jak zostało to stwierdzone powyżej, dalsza realizacja przedsięwzięć związanych z tworzeniem miejsc pracy nie przyczyni się już do znaczącego rozwoju obszaru. W dotychczasowych naborach wybrane zostały operacje, które pełnią funkcję skutecznych drogowskazów dla społeczności lokalnej w zakresie rozwoju obszaru. Realizacja kolejnych operacji tego typu jest problematyczna. Sytuacja gospodarcza Polski uległa bardzo znacznej zmianie w porównaniu z rokiem 2015, gdy prowadzona była diagnoza na potrzeby Lokalnej Strategii Rozwoju. W ostatnich latach zaobserwować można było znaczący spadek bezrobocia, którego wskaźnik jest bardzo niski również w gminach zrzeszonych w opisywanym LGD. Jednocześnie wzrosły koszty inwestycji, zwłaszcza w regionach lepiej rozwiniętych. Te zjawiska, w porównaniu z uwarunkowaniami realizacjami operacji (np. czas trwania procedur związanych z weryfikacją wniosków i podpisaniem umów) utrudniają realizację zadań związanych z rozwojem przedsiębiorczości. W przypadku Ziemi Bielskiej osiągnięto w tym zakresie zadowalające efekty i wydaje się, że dalsze inwestowanie w tego typu zadania nie wygeneruje wartości dodanej. Rekomenduje się zatem, by obniżyć docelowe wartości wskaźników WP2, WP4, WP7 i WP8, które związane są z opisanymi powyżej przedsięwzięciami nr 1, 2 i 3.

Jednocześnie proponuje się, by zintensyfikować wysiłki związane z realizacją przedsięwzięcia nr 4 – Infrastruktura turystyczna oraz czasu wolnego. Większość Lokalnych Grup Działania w Polsce nie napotyka większych trudności w związku z realizacją operacji dotyczących rozwoju infrastruktury. Podobnie jest w przypadku LGD Ziemia Bielska. Większość tego typu projektów jest podejmowanych przez gminy, co powoduje, że prowadzone są one w profesjonalny sposób. Warto odnotować, że w latach 2016-2018 dwie tego typu operacje zostały jednak zrealizowane także przez NGO, które współpracowały z gminami. To kolejny dowód na wyjątkowość LGD Ziemi Bielskiej, który wskazuje na to, że inwestycja w infrastrukturę niekoniecznie musi oznaczać dofinansowanie działań realizowanych przez samorządy. Rekomenduje się zwiększenie wartości wskaźnika WP9 przyporządkowanego do przedsięwzięcia nr 4 oraz zapewnienie dodatkowych środków na realizację zadań związanych z tworzeniem i modernizacją infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Środki te mogłyby zostać wygenerowane poprzez sugerowane powyżej ograniczenie dalszych działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości. Za taką rekomendacją przemawia kilka argumentów:

1. Inwestycje w infrastrukturę, to inwestycje czynione nie tyle z myślą o osobach przyjezdnych, co w pierwszej kolejności o mieszkańcach obszaru. Podnoszenie jakości życia lokalnej społeczności będzie sprzyjać osiągnięciu celów LSR.
2. Rozwój przedsiębiorczości w branżach takich jak turystyka, produkty lokalne, ekologia i innowacje wymaga odpowiedniej infrastruktury. Poprawianie jej stanu będzie sprzyjać rozwojowi tych ujętych w analizowanej LSR branż.
3. Należy przewidywać, że w okresie po pandemii koronawirusa wzrośnie zainteresowanie turystyką krajową. Inwestycja w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną pozwoliłaby na wykorzystanie tej nowej szansy rozwojowej dla obszaru Ziemi Bielskiej.

dr Konrad Stępnik
Prezes Zarządu Fundacji Socjometr